

Philosophers speak of two fundamental modes of verification: Coherence and Correspondence. Coherence tests whether something is true by whether it emerges from the proper use of an intellectual system; correspondence tests whether something is true by whether its results match something we know reliably.

Netziv's minimalist theory of Oral Torah suggests that textual interpretation often combines the two modes. We evaluate the legitimacy of a Torah interpretational tool by whether its results correspond to what we already believe; then we use that tool to produce new truths, which in turn become the basis or evaluating new tools, and so on. Netziv suggests that in this way the vast corpus of Oral Torah could have been generated from one data point, a single Revealed correct interpretation. If only one tool could generate that interpretation, then the tool was verified; it could produce other presumably correct interpretations; other tools could be evaluated by their capacity to produce interpretations consistent with those; and so on.

A generally accepted "truth" of Rabbinic theology is that the Divine presence goes into Exile together with the Jewish people. This principle, found inter alia on Megillah 29a and variously derived, can then legitimate subsequent interpretations that presume it, and thus produce even more astonishing theological propositions.

My interest this week is in Vayikra 25:23 -24, which concludes a section setting forth the laws of the Sabbatical and Jubilee years.

והארץ לא תמכר לצממת
כי לי הארץ
כי גרים ותושבים אתם עמדי:
ובכל ארץ אחזתכם
גאלה תתנו לארץ: ו

The land must not be sold permanently
because the land belongs to Me
because you are *gerim vetoshavim* with Me
and in all land that is *achuzatkhem*
you must give redemption to the land.

The statement that "you are *gerim vetoshavim* with Me" can plausibly be read as consequence of the preceding clause – since the land belongs to Hashem, we Jews are only resident aliens in His territory, and therefore cannot sell the land permanently.

However, the principle that the Presence goes into exile with the Jewish people allows the interpretation that we and He are resident aliens *together*. This may be first asserted by R, Menachem Recanati (1250-1310). The problem with this interpretation is that it seems completely irrelevant to the literary context.

The Baal HaTurim (1269-1346), however, argues that it derives directly from the immediate context. He reads across the verse break – "you are *gerim vetoshavim* with Me and in all land". Reading across verse breaks in a sense relieves one from the burden of overall context, as it is looking for embedded code

rather than primary meaning. R. Recanati as well describes his reading as following the method of *remez*.

But what if one does take the context seriously? Baal haTurim actually quotes one more word of the verse - “you are *gerim vetoshavim* with Me and in all land that is *achuzatkhem*”. Perhaps this was accidental, but R. Tzakok Hakohen of Lublin assumes otherwise. How, he asks, can Baal HaTurim use *achuzatkhem* to refer to exile, when it generally means “hereditary land”, i.e. Israel? Furthermore, how can Hashem be a resident alien anywhere when the verse has just said that all land is His?

R. Tzadok responds that *achuztkhem* here does not mean the land that you have a hold on – rather, it means the land that has a hold on you. This, he argues, refers to exile, which always in some way lays hold of the Jewish people. We cannot be anywhere without developing a genuine relationship with our surroundings.

And Hashem is with us as we do this. Why? Well, in the Messianic era the entire world will be considered Israel, he argues – after all, all the land is really His. So any land that is exile for the Jews is by definition in exile itself. The purpose of our going into exile is to bring G-d to that land, and bring that land to G-d. In other words –

because you are gerim vetoshavim with Me (in Israel) and all land that lays hold of you - you must give redemption to the land (that lays hold of you).

A section that apparently deals with Laws that Apply Only in the Land of Israel thus ends up being about the purpose of exile and the ultimate extinction of the distinction between Israel and other lands.

Now one can argue that this is so fantastic that it undermines our initial validation of the method – perhaps here it is not legitimate to read “with Me” as referring to the Divine Presence accompanying us in Exile, and so all subsequent deductions are invalid. I have always been fond, however, of a third truth criterion – “coolness” – and by that standard perhaps R. Tzadok’s reading passes with flying colors, and we can only look forward to what yet more imaginative methods it will ultimately legitimate, and what truths they will generate.

Shabbat shalom

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק ויקרא פרשת בהר

[יא] והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ וגו'.

בבעל הטורים כי גרים וגו' וסמיק ליה ובכל ארץ וגו' לומר שבכל מקום שגלו שכינה עמהם, וקשה דהא הפסוק קאי על ארץ ישראל דכתיב ובכל ארץ אחוזתכם דהיינו בארץ ישראל!?

אך באמת לשון גרים ותושבים קשה לומר על ארץ ישראל,

אף דאשכחן באברהם אבינו ע"ה שאמר גר ותושב אנכי עמכם

ונדרש (בראשית רבה נ"ח, ו') אם רציתם גר ואם לאו מארי ביתא וכו'

יתכן לשון גר שעדיין לא ניתנה לו אז ארץ ישראל
כמו שנאמר (בראשית י"ג, ז') והכנעני והפריזי אז יושב בארץ
עד עכשיו מתבקש להם זכות בארץ
כמו שאמרו בבראשית רבה (מ"א, ה')
אבל בארץ ישראל אחר שירשוה לא יתכן לשון גר,
גם לשון עמדי צריך ביאור,
גם הוקשה לו מה שנאמר "כי לי הארץ", דהוה ליה למימר 'כי לי היא', וקאי על הארץ שהתחיל הפסוק, ו'היא' שלוש
אותיות, 'הארץ' ארבע אותיות,
ולכן פירש דקאי על כל העולם כולו, כי לי הארץ כל העולם, ולעתיד יירשו ישראל כל העולם כולו,
וכמו שאמרו (פסיקתא דראש חודש פרשה א') עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל
העולם כולו,
והיינו שכל העולם יתקדש בקדושת ארץ ישראל, וארץ ישראל תתקדש בקדושת ירושלים,
וזה שנאמר "כי לי הארץ" - כל העולם כולו,
ועל זה נאמר "כי גרים ותושבים אתם עמדי", דאף שעדיין לא זכיתם לירושת כל העולם כולו עד שיבוא
משיח, מכל מקום כיון שהובטחו ישראל על זה
כמו שנאמר ליעקב אבינו ע"ה (בראשית כ"ח, י"ד) ופרצת ימה וקדמה וגו' שירש כל העולם שלא
במדה (בראשית רבה י"א, ז')
נקראו ישראל גרים ותושבים אצל ה' יתברך בכל העולם כולו
ועל זה נאמר ובכל ארץ אחוזתכם היינו בכל הגלויות.
ונקרא ארץ אחוזתכם על דרך מה שנאמר במצרים (בראשית מ"ז, כ"ז) וישב ישראל
בארץ מצרים וגו' ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד
ואמרנו שהפירוש שנאחזו בקליפת מצרים ונתקלקלו ומכל מקום היה זה הכנה ויפרו
וירבו מאד שנעשו כנסת ישראל ששים ריבוא במצרים (עיין בראשית רבה ע"ט, א') וזה
היה הכנה למתן תורה. ושם כתיב (בראשית מ"ו, ד') אנכי ארד עמך וגו' ואנכי אעלך וגו'
ומזה למדו (זוהר ח"א רכ"ו א) שבכל מקום שגלו שכינה עמהם, ועל ידי כן זכו למתן
תורה,
וכן בכל הגלויות ישראל נאחזין בהם ועל ידי כן מוציאים מהם הניצוצות קדושות
וכמו שאמרו (פסחים פ"ב ב) לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל וכו' אלא
כדי שיתוספו עליהם גרים,
ופירשו דקאי על ניצוצות קדושות שישראל מוציאים בגלויות וממילא מתגייר
מהם גם כן מי ששורשו טוב וצריך ליכנס לישראל,
וזה שנאמר ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ
שבכל מקום בגלויות שיאחזו ישראל באומות העולם על ידי כן גאולה
תתנו לארץ להוציא הניצוצות קדושות, שבכל מקום שגלו שכינה עמהם
(מגילה כ"ט א) וכשהן עתידין להגאל שכינה עמהם.
ארץ שכינתא אתקרי ארץ דקודשא בריך הוא כמו שנאמר (ישעיה ס"ו,
א') והארץ הדום רגלי (וכן הוא בזוהר ח"ג רמ"ג ב). וזה הסמיכה למה
שנאמר כי גרים ותושבים אתם עמדי כמו שכתב בבעל הטורים: